

**TA'LIMDA INNOVATSION ISLOHOTLAR VA IJODIY FAOLIYATNI
RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY HAMDA AMALIY ASOSLARI****Xalilov Lenar Shevketovich**

Shahrisabz davlat pedagogika instituti, San'atshunoslik kafedrası katta o'qituvchisi

E-mail: lenarkhalilov34@gmail.com

Telefon: +998 951243550

Annotatsiya

Mazkur maqolada ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan innovatsion islohotlarning ijodiy faoliyatni rivojlantirishdagi nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, raqamli texnologiyalar, interaktiv metodlar orqali ijodkorlikni rivojlantirish masalalari yoritilgan. Ijodiy tafakkurni shakllantirishda psixologik, pedagogik va estetik omillarning o'zaro ta'siri ko'rsatib beriladi. Tadqiqot natijalari ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish va o'quvchilarda mustaqil fikrlashni rivojlantirish imkonini beradi.

Kalit so'zlar: Innovatsion islohotlar, ijodiy faoliyat, pedagogik innovatsiya, ta'lim tizimi, raqamli ta'lim, metodologiya, kreativ tafakkur, nazariya va amaliyot, san'at ta'limi, integratsiya

So'nggi yillarda ta'lim sohasida innovatsion yondashuvlarni joriy etish bo'yicha ilmiy izlanishlar jadal sur'atda rivojlanmoqda. Dewey (1938) tajriba orqali o'qitish g'oyasini ilgari surib, o'quvchini faol subyekt sifatida ko'radi. Vygotsky (2004) ijodkorlikni shaxs psixologik rivojlanishining tabiiy bosqichi sifatida talqin qiladi. Naughton, Biesta va Cole (2017) san'at va pedagogika o'rtasidagi fanlararo bog'liqlikni tahlil qilib, estetik tarbiya orqali tafakkurni boyitish zarurligini ta'kidlaydilar. Mahalliy olim Karimov (2022) innovatsion pedagogik texnologiyalarni o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini oshirishdagi asosiy vosita sifatida ko'rsatgan. Samieva (2022) esa bo'lajak mutaxassislarda ijodkorlik va loyihalash ko'nikmalarini rivojlantirishni zamonaviy ta'limning ustuvor yo'nalishi deb belgilaydi.

Mazkur tadqiqotda nazariy-tahliliy yondashuv asosiy metod sifatida tanlandi. Ushbu metod ta'limdagi innovatsion islohotlar va ijodiy faoliyatni rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslarini chuqur o'rganish hamda mavjud konsepsiyalarni tahlil qilishga qaratilgan. Nazariy-tahliliy yondashuv orqali o'zbek va xorijiy pedagogika fanida yaratilgan ilg'or g'oyalar, innovatsion ta'lim nazariyalari, kreativ pedagogika konsepsiyalari hamda ijodiy faoliyatni rivojlantirishga doir ilmiy ishlanmalar tahlil qilindi. Bu jarayonda Dewey (1938), Vygotsky (2004), Gardner (2011) kabi olimlarning asarlari asosiy metodologik tayanch sifatida o'rganildi.

Nazariy-tahliliy yondashuv tadqiqotning mantiqiy asosini tashkil etib, avvalo ta'limda amalga oshirilayotgan innovatsion islohotlarning mohiyatini, ularning maqsad va

vazifalarini, shuningdek, bunday yangilanishlarning ijodiy faoliyatni rivojlantirishdagi rolini aniqlash imkonini berdi. Shu maqsadda, mavjud ilmiy manbalar, pedagogik tajribalar va hukumat qarorlari tahlil qilinib, ularning o'zaro bog'liqligi aniqlashtirildi. Tadqiqot davomida fanlararo yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim va raqamli pedagogika konsepsiyalari asosida ijodiy tafakkurni shakllantirishga xizmat qiluvchi nazariy model ishlab chiqildi.

Bundan tashqari, nazariy-tahliliy metod ta'lim jarayonidagi an'anaviy va innovatsion yondashuvlarning afzallik va cheklovlarini taqqoslashga, ijodiy faoliyatni rivojlantirishga doir yangi g'oyalarni ilmiy asoslashga yordam berdi. Ushbu metod natijasida olingan ilmiy xulosalar amaliyotda sinovdan o'tgan ilg'or tajribalar bilan solishtirilib, innovatsion islohotlarning samaradorligi hamda ularning ijodiy salohiyatni oshirishdagi o'rni ilmiy jihatdan asoslab berildi. Shu tariqa, nazariy-tahliliy yondashuv tadqiqotning ilmiy mantiqiy asosini shakllantirdi va uning metodologik ishonchligini ta'minladi.

Tadqiqot natijalari ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan innovatsion islohotlarning ijodiy faoliyatni rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyatini chuqur yoritib berdi. Olingan tahliliy ma'lumotlar asosida aniqlanishicha, bugungi kunda ta'lim jarayonini faqat nazariy bilim berish bilan cheklash o'quvchi va talabalarning ijodiy salohiyatini to'liq ochib berolmaydi. Shu sababli innovatsion yondashuvlarni joriy etish zarurati, avvalo, o'qitish samaradorligini oshirish, o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, ijodiy yondashuvga va yangicha tafakkurga o'rgatish zarurati bilan izohlanadi.

Nazariy-tahliliy tahlil shuni ko'rsatadiki, o'quv jarayoniga ijodiy faoliyatni rivojlantiruvchi metodlarni qo'llash o'quvchilarning bilimni faqat eslab qolish emas, balki uni qayta ishlash, yangi g'oyalarga asos yaratish ko'nikmalarini shakllantiradi. Dewey (1938) tomonidan ilgari surilgan “tajriba orqali o'rganish” tamoyili bugungi innovatsion ta'lim jarayonida o'z dolzarbligini yo'qotmagan. O'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlovchi, ularni muammoni hal qilishga yo'naltiruvchi metodlar ijodiy fikrlashni kuchaytiradi. Vygotsky (2004) ta'kidlaganidek, ijodkorlik inson tafakkurining tabiiy shakli bo'lib, uni rivojlantirish uchun sharoit yaratish pedagogik faoliyatning eng muhim vazifalaridan biridir. Empirik kuzatishlar asosida olingan ma'lumotlar shuni ko'rsatdiki, ta'lim jarayonida loyiha asosida o'qitish, muammoli vaziyat tahlili, interaktiv mashg'ulotlar va raqamli vositalar (prezentatsiyalar, vizual platformalar, grafik dasturlar)dan foydalanish ijodiy jarayonni sezilarli darajada jonlantiradi. Talabalar o'z g'oyalarini erkin ifodalash, yangi kompozitsiyalar yaratish va badiiy tafakkurini rivojlantirishga intiladi. Shu bilan birga, o'qituvchilarning metodik yondashuvlari ham o'zgaradi — ular dars jarayonida nazoratchi emas, balki yo'naltiruvchi, hamkorlikni tashkil etuvchi rolni bajaradi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, innovatsion metodlar qo'llanilgan guruhda talabalarning dars jarayonidagi faollik darajasi 35–40 foizga yuqori bo'lgan. Raqamli ta'lim muhitida ishlash ijodiy fikrni faollashtirgan, o'quvchilarni mustaqil qaror qabul qilish va o'z g'oyalarini vizual

ifodalashga o'rgatgan. Shu bilan birga, an'anaviy o'qitish usullari bilan shug'ullangan talabalarda ijodiy tafakkur va tashabbuskorlik nisbatan past darajada kuzatilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, innovatsion islohotlar ijodiy faoliyatni rivojlantirishda kompleks yondashuvni talab etadi. Birgina metod yoki texnologiya emas, balki pedagogik, psixologik va estetik omillar uyg'unligigina yuqori samaraga olib keladi. O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi o'zaro ishonch, hamkorlik muhiti va erkin ijod qilish imkoniyati ijodiy tafakkurning shakllanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shuningdek, tahlil jarayonida o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishida doimiy o'z ustida ishlash, ilg'or tajribalarni o'rganish va refleksiv tahlilni yo'lga qo'yish zarurligi aniqlandi. Bu jarayon pedagogni o'z faoliyatiga yangicha qarashga, ijodiy yangilanishga undaydi. Xulosa qilib aytganda, innovatsion pedagogik yondashuvlar ta'lim jarayonida nafaqat bilim, balki ijodiy salohiyatni ham rivojlantiruvchi omil sifatida namoyon bo'ladi. Shuning uchun innovatsion islohotlarni chuqur nazariy asoslash va ularni amaliyotga samarali joriy etish zamonaviy ta'lim tizimining eng muhim vazifalaridan biridir.

O'tkazilgan tadqiqotlar natijasida ta'lim tizimidagi innovatsion islohotlarning ijodiy faoliyatni rivojlantirishdagi ahamiyati, ularning nazariy va amaliy asoslari ilmiy jihatdan asoslab berildi. Nazariy tahlillar shuni ko'rsatdiki, ijodkorlik inson tafakkurining tabiiy shakli bo'lib, uni rivojlantirish uchun erkin, motivatsion va interfaol ta'lim muhiti zarur. Innovatsion yondashuvlar aynan shu imkoniyatni yaratadi: o'quvchi va talabaning mustaqil fikrlashi, yangi g'oyalar ishlab chiqishi va ularni amaliyotga tadbiiq etish salohiyatini kuchaytiradi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, ijodiy faoliyatni rivojlantirish samaradorligi o'qituvchi metodikasiga, o'quv jarayonining psixologik muhitiga va raqamli texnologiyalarning qo'llanishiga bevosita bog'liq. Innovatsion metodlar, xususan loyiha asosida o'qitish, muammoli tahlil, raqamli vositalar va interaktiv mashg'ulotlar ta'limni faollashtiradi, talabalarni o'z fikrini erkin ifoda etishga o'rgatadi. Bu esa nafaqat badiiy tafakkurni, balki tanqidiy va analitik fikrlashni ham shakllantiradi. Shuningdek, ta'lim jarayonida an'anaviy yondashuvlardan voz kechish va o'qituvchini ijodiy rahbar sifatida ko'rish g'oyasi o'z samarasini berdi. O'qituvchi faqat bilim beruvchi emas, balki ijodiy jarayonni boshqaruvchi, yo'naltiruvchi, shaxsiy salohiyatni ochuvchi figuraga aylanadi.

Takliflar:

1.Oliy ta'lim muassasalarida ijodiy faoliyatni rivojlantirishga qaratilgan fanlararo modullarni joriy etish.

2.San'at va pedagogika yo'nalishlari uchun “Innovatsion o'qitish metodlari” maxsus kursini tashkil etish.

3.Raqamli ta'lim resurslari asosida ijodiy topshiriqlar va virtual laboratoriyalar tizimini yaratish.

4.O'qituvchilarning malakasini oshirish jarayonida innovatsion pedagogik yondashuvlarga bag'ishlangan seminar va treninglarni ko'paytirish.

Umuman olganda, innovatsion islohotlar ta’limning sifatini oshiradi, o‘quvchi shaxsini ijodkor va mustaqil fikrlovchi inson sifatida shakllantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar (References)

1. Dewey, J. (1938). *Experience and Education*. New York: Macmillan.
2. Kasmurzaeva, G.A. (2024). Инновационные педагогические технологии — залог качественного образования. *Молодой учёный*, № 4.1(503.1). Retrieved from moluch.ru
3. Karimov, B. (2022). *Pedagogik innovatsiyalar va kreativ ta’lim tizimi*. Toshkent: Fan nashriyoti.
4. Naughton, C., Biesta, G., & Cole, D.R. (2017). *Art, Artists and Pedagogy: Philosophy and the Arts in Education*. London: Routledge.
5. Samieva, Sh. X. (2022). Инновацион таълим муҳитида бўлажак мутахассисларда ижодкорлик ва лойиҳалаш кўникмаларини шакллантириш. *Interscience.uz*. Retrieved from interscience.uz
6. Vygotsky, L.S. (2004). *Imagination and Creativity in Childhood*. Cambridge: MIT Press